

ВЪЗНИКВАНЕ И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ФРАНКСКАТА

ДЪРЖАВА

I. Извори за историята на франкската държава

Изворите за историята на Франкската държава са предимно писменни юридически текстове – законници. Това са Вестготският, Салическият, Рипуарският, Баварският, Саксонският и др. закони. Особено внимание заслужава Салическият закон от началото на VI век, който отразява най-старите германски обичаи.

От времето на Карл Велики датират т. н. КАПИТУЛАРИ – обширно кралско законотворчество, разделено на отделни глави / капитули /. Пак от това време /VIII – IX век / датират и АНАЛИТЕ. С това наименование в Зап. Европа били наричани летописите. Пример за това са “ Кралските анали “, съставени в двора на Карл Велики.

Друг извор за франкската история е “ История на франките “ от Григори Турски. Ценни сведения за политическата история е биографията на Карл Велики от Айнхард, който включил в труда си сведения за външността на Карл, за бита и нравите на кралския двор

I I. Политическа история

Образуването на държавата при франките било предшествано от поредица придвижвания на германските племена през II и III век. По това време те се прегрупирали в нови по- устойчиви временни съюзи. Франкският съюз включвал племената по средното и долното течение на р. Рейн. Сведенията за франките датират от III в. от римски източници. Те били голям племенен съюз, формиран от няколко по-стари германски племена. Делели се САЛИЧЕСКИ/ по долното течение на р. Рейн/ и РИПУАРСКИ, живеещи по горното течение на Рейн и Шелда. През III – IV в. те често

нападат Римска Галия откъм Рейн, за да търсят нови места за заселване.

Вождът на едно от племената на САЛИЧЕСКИТЕ франки ХЛОДВИГ /481 - 511 г. /след падането на Западната Римска империя разгромил през 486 г. войските на римския магнат Сиagriй и завладял земите до р. Сена, след това разширил владенията си до Лоара. По такъв начин под властта на франките се оказала цяла Северна Галия.

Едва когато, Хлодвиг завзел значителна част от Галия, чрез хитрост и вероломство успял да отстрани другите вождове и обединил под властта си всички франки. За да затвърди властта си, през 496 г. Хлодвиг приел християнството заедно с дружината си по обряда на официалната църква. Това била хитра маневра, която осигурила на Хлодвиг подкрепата на гало- римското духовенство. Франките никога не скъсали със своята родина в Германия. Това им осигурявало постоянен приток на свежи сили отвъд Рейн по време на дългия процес на завоюване на галската територия. От достигналите до нас източници, може да се предполага, че франките са се разполагали предимно на незаети земи по кръвнородствени обединения- големи семейства. Този факт бележи първият голям период от историята на Франкската държава – от края на V до края на VII в., известен под името МЕРОВИНГСКИ период / по името на династията на Меровингите/. По времето на Хлодвиг била завоювана Аквитания / 507 г./, при неговия приемник – Бургундия/ 534 г /. През 536 г. остготите отстъпили на франките Прованс и към средата на VI в. Франкската държава включвала почти цялата територия на бившата римска провинция Галия.. Франките подчинили редица германски племена отвъд Рейн : върховната власт на франките признали тюрингите, алеманите, баварите, а саксите дори плащали ежегоден данък.

Основен източник за изучаване на обществото на франките през меровингския период е един от най- известните варварски закони «Салическата правда ». Той представлява запис на съдебните обичаи на салическите франки по времето на Хлодвиг, вероятно съставен по негова заповед. Ценното на този закон е, че в него е отразена еволюцията на франкското общество от първобитнообщинния строй към феодализма. Между VI и IX в франкските крале правели постоянни добавки и така до нас достигат сведения за имуществено и социално неравенство, за развитието на частната собственост върху движимите имоти, за правото на онаследяване на земята, за общественото устройство на държавата .

Кралят съсредоточил в свои ръце всички функции на държавното управление, център на което станал кралският двор. Властта на краля се основавала преди всичко на това, че той бил най-едрият поземлен собственик в държавата и стоял начело на

многочислена, лично предана нему дружина. Той управлявал държавата като лично стопанство, подарявал на приближените си земи в частна собственост, разпореждал се произволно с държавните приходи, които постъпвали при него под формата на данъци, глоби и търговски мита. Кралската власт се опирала на подкрепата на едрите земевладелци, заинтересувани от охраната на едрата частна собственост, от смазване съпротивата на разорените селяни, а също от организиране на нови завоевания. От момента на създаването си държавата последователно провеждала политика в интерес на оформящата се феодална върхушка. Принудени да се съобразяват с едрите земевладелци, франкските крале периодично свиквали събрания на най-видните магнати, на които били обсъждани важни държавни въпроси.

Нарастването на едрото земевладение още при синовете на Хлодвиг довело до отслабване на кралската власт. Продължителните междуособици още в края на VI в. очертали три самостоятелни области в рамките на Франкската държава. Кралете от династията на Меровингите, които стоели начело на тези области след разпокъсването на Франкската държава водели постоянна борба за надмощие, която се усложнявала и от претенциите на едрите земевладелци във всяка област. Така в края на VII в. властта практически била в ръцете на най-едрите земевладелци-**МАОЙРДОМИТЕ**. След продължителна борба през 687 г. маойрдомът **ПИПИН ХЕРИСТАЛСКИ** станал общ маойрдом на цялата Франкска държава. Новата династия сложила началото на друг период от историята на държавата- управлението на **КАРОЛИНГИТЕ** от края на VII в. до средата на IX в. Това име династията получила по името на един от най-великите представители - Карл Велики.

През управлението на Каролингите станал преврат в аграрните отношения, който се изразил в бързо нарастване на едрата поземлена собственост за сметка на разоряване на масата свободни селяни, които постепенно се превръщали в крепостни селяни. Този процес започва да се откроява във вътрешния живот на държавата още при управлението на наследника на Пипин Херисталски - маойрдома Карл Мартел./ “Чукът” /715 – 741 г. Той започнал управлението си с усмиряване на вътрешните размирици в кралството. През 732 г. нанесъл поражение на арабите, които в началото на VIII в. заплашвали Южна Галия и по този начин той спрял тяхното по-нататъшно настъпление в Европа. Голяма роля в тази победа изиграла франкската конница.

Най-значимото дело на Карл Мартел **БЕНЕФИЦИАЛНАТА** реформа. Същността ѝ се състои в това, че за първи път била въведена нова форма на владение на земята **бенефиций**, което значи “благодеяние”. Бенефицият се давал за доживотно ползване при определени условия, например при конна военна служба. Бенефицият не се предавал по наследство. Можел да бъде отнет, ако не се изпълнява исканата служба. С течение на времето тези правила престанали да се изпълняват и бенефицият се

превърнал в наследствено владение. Мартел извършил голямо раздаване на бенефиции, за които използвал конфискуваните земевладелски имоти и църковни земи. Това предизвикало силното недоволство на църквата, но тя била компенсирана чрез раздаване на нови имоти в покорените от него земи. С тази реформа Мартел се стремил да укрепи централната власт, чрез правата които получавали професионалните войни конници/ бъдещото рицарство / и закрепостяването на селячеството към земята, фактически във франкското общество настъпили същинските феодални отношения. През 741г властта била наследена от Пипин Къси Той се постарал да изглади влошените отношения с църквата и от този момент Каролингите били винаги в тесен съюз с църквата и нейния глава – римския папа. През 751 г. със съгласието на папата Пипин бил официално провъзгласен за крал на франките. Пипин се отблагодарил щедро на църквата, като обсипал с богати дарове манастирите. Пак по негово време, през 756 г. възникнала светската държава на папите, чийто наследник е днешният Ватикан.

Най-значителни постижения постигнала Франкската държава по времето на наследника на Пипин Къси – Карл Велики /768 – 814 г./ Съвременниците му го описват като човек с огромен ръст и здраво телосложение. Бил доста образован за времето си. Знаел латински и гръцки език, макар че не можел да пише. Имал неизтощима енергия, лично ръководел над 30 военни похода Във вътрешната политика следвал линията на поддръжка на едрите земевладелци и бил извънредно жесток към крепостните селяни и покорените народи. Във външната политика се открояват успехите му в борбата с лангобардите, арабите, подчиняване на Бавария и аварите. В резултат от войните държавата достигнала големи граници и се превърнала в империя. Като всяка създадена чрез завоевания държава, тя била вътрешно нестабилна. Масовото лишаване на селяните от собственост предизвиквало тяхното негодувание. Така например, по времето на Карл Велики избухнало голямо селско въстание. За справяне с вътрешните противоречия на едрите собственици им била нужна силна власт. Кралският двор пак се превърнал в център на държавния живот. Два пъти годишно тук се събирали на съвещания най-влиятелните едри земевладелци. По техен съвет кралят издавал т. н. капитулации, важщи за цялата империя. Органите на местното управление се контролирали от т. н. държавни пратеници, които обикаляли по отделните области/ графства / и наблюдавали действията на местните длъжностни лица. Запазили се и военните прегледи, макар да изменили характера си. Военната реформа допускала в армията да служат само заможните свободни земеделци. Следващите франкски крале променили и местното управление. Постепенно графът от държавно длъжностно лице се превърнал в сеньор за своя графски окръг, заграбвайки земите, поверени му за управление, а свободното население се превръщало в негови васали.

Синът и приемникът на Карл Велики- Людовик Благочестиви/814 – 840 / разделил империята между синовете си. След смъртта му те подписали във Вердюн договор, според който държавата била разделена на три – 843 г. Карл Плешиви получил земите, в границите на които се формирала бъдеща Франция, средният син Людовик Немски,

завзел областите, в които живеела намско говорящо население. Това кралство е Германия. Най-големият син Лотар положил началото на съвременна Италия.

III. Културно развитие

По времето на Карл Велики в държавата се забелязва значителен духовен подем, известен като "каролингско възрождение". Създадени били нови училища, проведени били реформи в писането и преподаването, съставени били учебници. Огромната държава изисквала чиновнически грамотен апарат, елементарно образован както по изискванията на църквата така и светски норми. Били поканени учени хора от други земи. В двореца бил създаден литературен кръжок под името "ДВОРЦОВА АКАДЕМИЯ", в която се четели и тълкували произведения на древни и църковни автори. Били строени много дворци и църкви - Аахен, украсени с живопис, скулптура и резба. Духовният живот копирал обаче античните или ранновизантийски постижения. Едва в края на XI век се появили предпоставки за истинско възрождение, но това е друг исторически етап.